№ 159 ԿԻՐԱԿԻ 21 ՅՈՒԼԻՍԻ

1913
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՅՈՒԼԻՍԻ № 159

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲ.
Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ) —20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торг. Дома Л. и Э. Метцль и К°, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая 38 Փարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
1913 Թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1914 Թ. լրիւ վճարած կլինեն բաժանորդավճար 10 րուբլին, ձրիաբար կը ստանան հետեւեալ 2 գրքերը. 1) «Մշակ» եւ հայ կինը», 2) «Մշակի» քառասնամեակ»։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

1913 Թ. ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԲԱՇԽԵԼՈՒ Է ԵՐԵՔ ՄՐՑԱՆԱԿ

ա) Յանուն տիկ. Մ. Մակարեանի լաւագոյն ինքնուրոյն պիէսի համար (150 ր.)։ բ) «Յոբելեանական» (ի յիշատակ ռուսահայ Թատրոնի 50-ամեակի) լաւագոյն Թարգմանական պիէսի համար (100 ր.)։ գ) Յանուն Ա. Մելիք-Այվազեանի լաւագոյն, ոչ մի տեղ չը ներկայացված ինքնուրոյն պիէսի համար (150 ր.)։
Հեղինակները և Թարգմանիչները, եթէ ցանկանում են գաղտնի պահել իրանց անուն-ազգանունը, կարող են կեղծ անուն գրել պիէսների վրա, իսկական անուն-ազգանունները գրելով մի փակ ծրարի մէջ, ուր կը բացվի միմիայն մրցանակաբաշխ յանձնաժողովի որոշումից յետոյ։
Այս տարի պիէսները ընդունվում են մինչև սեպտեմբերի 20-ը, որից յետոյ ստացված պիէսները քննութեան չեն առնվի։
Մրցանակի կարելի է ներկայացնել միմիայն նոր պիէսներ, այսինքն այնպիսի պիէսներ, որոնք հայ բեմի վրա դեռ չեն ներկայացված կամ առաջին անգամ ներկայացված են վերջին Թատերաշրջանում (առաջին և երկրորդ մրցանակներ)։
Մրցանակը կարող է յատկացվել լիովին կամ կիսով չափ, նայելով պիէսի գրական արժանաւորութիւններին։
Մրցանակի արժանացած պիէսի առաջին ներկայացման իրաւունքը պատկանում է Դրամատիկական Ընկերութեան և այդ ներկայացման համար խորհուրդը Թարգմանիչներին ոչինչ չէ վճարում, իսկ ինքնուրոյն պիէսների հեղինակներին վճարում է զուտ արդիւնքի 10 տոկոսը։
Այդ իրաւունքը վերապահվում է խորհրդին միմիայն մի տարվայ ընթացքում՝ սկսած պիէսի ստանալու օրից։
Պիէսները պէտք է ուղարկել խորհրդի նախագահին հետեւեալ հասցէով՝ Тифлисъ ул. Паскевича № 1. Г. М. Цуриняну. Արտասահմանից՝ Tiflis (Russie) rue Paskevitch № 1. M-r G. Zourinian.
(28,11) տռ. 581. 3—1

Ղարաբաղի Հայոց Թեմական Հոգևոր Դպրանոցի
համար հարկաւոր է բարձրագոյն կրթութեամբ, մանկավարժական փորձառութեամբ
ՏԵՍՈՒՉ
Խնդիրները պատշաճ վկայականների և curriculum vitae-ի հետ ուղարկել հոգաբարձութեան։
Հասցէն՝ Шуша, Попечительству Армянской Духовной Семинаріи.
Թեմ. Դպ. Հոգաբարձութիւն
(օ.մ.) տռ. 570. 3—3

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ.
◆ ПОЛНОМѢРНЫЕ ◆
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
(հ. կ.) 357. 50—23

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ռտիշչեվսկայա 13, տելեֆօն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանանց և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից), վաղօրօք գրվելու պայմանով։
Ընդունելութիւն կանանց, ներքին և մանկական իւանդութիւն ունեցող երթևեկ հիւանդների, ամեն օր՝ ցեր. ժամը 11-ից մինչև 12-ը։
Ընդունելութիւն պրոֆ. Մ. Ս. Սուբբոտինի կողմից վիրաբուժ. կարիք ունեցող հիւանդների, վաղօրօք գրվելու պայմանով, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը ցեր. ժամը 1—2-ը։
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Ցարուխինեան, Ն. Ն. Վեսելովզօրով, Վ. Ա. Զակրժևսկի, Ի. Գ. Կալամկարեան, Ա. Ա. Նովիցկիյ, Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ն. Զ. Ումիկեան, Ա. Ր. Փիշէր, Ս. Պ. Շահպարոնեանց։ Կօնսուլտանտ՝ պրօֆեսօր Մ. Ս. Սուբբոտին։
(հ.կ.) տռ. 779. 100—73

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Օգնական Prof. Posner-ի
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինէտի և պրօֆ. Պօզնէրի կլինիկայի մէջ։ Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ։
Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.
(կ.) տռ. 830. 0—32

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԹԵՄ. ԱԶԳ. Հ. ԴՊՐԱՆՈՑԻ 75-ամեակին նուիրված
„ՏԱՐԱԶԻ" յոբելեանական փառահեղ №-ը
լոյս կը տեսնի օգոստոսի 5-ին, բացառապէս դպրանոցին և յոբելեանին վերաբերեալ պատկերներով։ Վաղօրօք այս №-ի (մինչև օգոստոսի 1-ը) բաժանորդագրվողների համար գինը 1 ր.։ Այս №-ի մէջ էլ յայտարարութիւններ ընդունվում են բացառապէս ղարաբաղցի ֆիրմաներից։ Իսկ
ՂԱՐԱԲԱՂ ԵՒ ՂԱՐԱԲԱՂՑԻՆԵՐ
ՄՆԱՅՈՒՆ ՅՈՒՑԱՐՁԱՆ
ալբոմ-ալմանախը, որ արագօրէն «Տարազից» անկախ, խոշոր հրատարակութիւն է, լոյս է տեսնելու յոբելեանից յետոյ։ Գինը 3 րուբլի, մելովի Թղթի վրա 25 րուբլի։
Դիմել՝ Тифлисъ. Бюро Печати, Головинскій пр., 41.
(չ. ու.) տռ. 31. 3—1

ՆԿԱՐԻՉ
Ա. ՑԷԹՎԱՃԵԱՆԻ
ԱՆԻԻ ԱԼԲՈՄԸ
գունատիպ
Լոյս տեսած Վիեննայի Գռաֆիշէ Քունստ Ինդուստրի Կայսերական Ընկերութեան տպարանում։
ԾԱԽՎՈՒՄ Է Թիֆլիսում. մեծաքանակ—Մանթաշեանցի խանութում (Մադաթեան կղզի). իսկ հատով—«Ռյան է Ռուար» խանութում և «Գուտենբերգ» գրավաճառանոցում։
Գինը—հատով՝ 1 ր. 20 կ., մեծաքանակ գնողներին զեղչ 20%.
(հ.կ.) տռ. 423. 25—17

ԲԺԻՇԿ
ԾՈՒԾԱՆԻԿ ՆԱԲԱԹԵԱՆ
Ընդունում է հիւանդներ կանանց և մանկաբարձութեան վերաբերեալ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկ. ժամը 5—6-ը։
Հասցէն՝ Ռտիշչեվսկայա № 1.
տռ. (Ե.հ.կ.) 4. 100—80

ԿՐԹԱՐԱՆԻ ՏՕՆԸ

Այսօր տօնվում է հայ ծխական դպրոցի յիսնամեայ գոյութեան յոբելեանը Սուրամում։

Մեզ համար շատ ուրախալի է արձանագրել գաւառական կրթարանի այդ պատկառելի հասակը։ Կէս դար գործող մասնոր սերմնարանը դեռ ևս հազուագիւտ դէպքերից մէկն է մեր իրականութեան մէջ։ Մեր դպրոցների մեծագոյն մասը աւելի մօտ ժամանակների հիմնադրութիւններից է բաղկացած։

Եւ չէ կարելի ասել, թէ շրջապատող արտաքին բարենպաստ հանգամանքներն են եղել Սուրամի դպրոցի պահող և սնողները։ Ոչ։ Ընդհակառակը։ Սուրամի դպրոցը ամենևին փարթամութեան պայմանների մէջ ապրած և զարգացած դպրոցներից չէ։ Նա արդիւնք է սակաւաթիւ անհատների ջերմ վերաբերմունքի, տոկուն և յարատև գործունէութեան կրթական անդաստանում։ Դպրոցի գլխով շատ չար ու բարիներ են անցել, մինչև որ նա հասել է իր ներկայ յոբելեանական օրը։

Սուրամի դպրոցը այսօր իբրև յոբելեանական մի մարմին կարեւոր է ոչ իր առանձին կատարելութիւններով և բարեմասնութիւններով, ոչ իր ճոխ շէնքով և մեծաքանակ գումարներով, ոչ, այլ իբրև մի գաւառական կուլտուրանիշ երևոյթ, իբրև տարրական կրթութեան առաջին օրրաններից մէկը, իբրև ժողովրդական գրագիտութեան պահանջի լրացման փորձերից մէկը։

Մենք գիտենք, թէ որքան ծանր է եղել Սուրամի գործողների համար իրանց դպրոցի պահպանութիւնը. գիտենք և այն, որ ներկայումս, երբ տօնվում է դպրոցի յոբելեանը, դեռ ևս ապահովված չէ պատկառելի յոբելեարի գոյութիւնը հաստատ գումարներով։

Ուստի բերելով մեր անկեղծ ու ջերմ շնորհաւորութիւնները դպրոցի յոբելեանի առիթով, նոյնպէս ջերմագին ցանկութիւն ենք յայտնում, որ հայ հասարակութիւնը միջոցներ հայթայթի այդ հայ հնագոյն կրթարաններից մէկի համար ապահովութիւն և կանոնաւոր զարգացման պայմաններ հաստատելու։

Ա. [illegible]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Ռոդոստոյից յուլիսի 4-ից և 5-ից դարձեալ պաշտօնագրեր են ուղարկվել Կ. Պօլսի ազգ. պատրիարքարան։ Այդ գրութիւնների մէջ, որ լոյս կընծայենք «Մշակի» հետեւեալ համարներում, ի միջի այլոց գրված է, թէ Ռոդոստոյից Մալգարա գնալ անկարելի է. նոյն իսկ պաշտօնական մարմինը, որպիսին է Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանի կողմից ուղարկված պատուիրակութիւնը, հնարաւոր չէ համարում ճանապարհվել դէպի Մալգարա։

Ռոդոստոյի միւթէսարրըֆը այդ պատուիրակութեանը յայտնել է, թէ Մալգարայումն էլ, որը նոյնպէս հայաբնակ է՝ ինչպէս Ռոդոստոն, կոտորած է տեղի ունեցել։

Իսկ յուլիսի 5-ից գրված պաշտօնագրի մէջ յայտնված է, թէ Ռոդոստոյի յոյն միտրոպոլիտարանը ստացել է Մալգարայից մասնաւոր նամակներ, որոնք յայտնում են, թէ ամբողջ Մալգարան հրդեհի բոցերի մէջ է և ազգաբնակութեան քրիստոնեայ մասը բնաջինջ է արված։

Ռոդոստոյի կառավարչի ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, Մալգարայի հայոց ուսումնարանը հրդեհին զոհ է գնացել։

—

Կ. Պօլսի ազգային պատրիարքարանի կողմից յուլիսի 6-ին մի պատուիրակութիւն ներկայացել է ներքին գործերի մինիստր Թալէաթ-բէյին և յանձնել է նրան մի յիշատակագիր Ռոդոստոյի և Մալգարայի հայերի ջարդի առիթով։

Այդ յիշատակագրով պահանջվում է՝

ա) Խստիւ պատժել կոտորածի բոլոր պատասխանատուներին։

բ) Թոյլ չը տալ, որ տեղական իշխանութիւնները խուզարկեն հայերի տները։

գ) Ձերբակալված հայերին ազատ արձակել տալ։

դ) Հրամայել որ դիւղութիւններ տրվեն դաշտերի մէջ սպանվածների դիակները հաւաքելու և պատշաճ կերպով գերեզմանատների մէջ Թաղելու։

ե) Հայ ճամբորդների երթևեկութիւնը դէպի Ռոդոստո չարգելել։

զ) Մալգարայի մասին ճշգրիտ քննութիւն կատարել և հարկ եղած կրտրուկ միջոցները ձեռք առնել՝ նոր աղէտի առաջն առնելու, եթէ արդէն պատահած չէ։

—

Քաղաքական լաւատեղեակ աղբիւրներից հաղորդում են, որ Իտալիան Գերմանիայի հետ համաձայնութիւն է կայացրել Ասիական Թիւրքիայի վերաբերմամբ, որով աւստրո-իտալական համաձայնութեամբ Բալկանների մասին որոշվում է Իտալիայի նոր ակտիվ քաղաքականութիւնը։ Իտալիան պարտաւորվել է պաշտպանել Գերմանիայի դիրքը Թիւրքիայում և աջակցել Գերմանիային Թիւրքիայի գոյութիւնը պահպանելու հարցում։

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ

Ջիհան, 4/15 յուլիս

Որքան որ առիթ ներկայացած է ինձ շօշափել, քաղաքական վերջին ձախորդութիւններէն ետք, մեր Թիւրք և իսլամ հայրենակցաց տրամադրութիւնքը, գրեթէ ան, առանց տարբերութեան, նոյն եղած է։

Ամենքն ալ համաձայն են հաստատելու, որ օսմանեան կառավարութիւնը անկարող է այլ ևս երկիրը վերականգնել և կառավարել, ու… կը մաղթեն, որ ըլլայ, գէթ օր առաջ, ինչ որ ըլլալու է, որպէսզի իրենք ալ ազատին մի անգամ ընդմիշտ տիրող կօշմարէն։

Պէտք չէ մոռնալ, թէ անցած աղէտալի կռիւներուն և պարտութեանց մէջ իսլամ տարրն եղաւ ամենէն շատ տուժողը, և եթէ ատոնց վրայ բարդենք նաև ներքին երկպառակութեանց պատճառաւ կեդրոնական իշխանութեան վրայ իրենց ունեցած կամ երևակայած հաւատքին ցնցումն ու հիասթափութիւնը, անոնց զգացմանց և տրամադրութեան փիսաքօն կատարելապէս երևան կելլէ։

Ասոր համար ալ ժողովրդեան մէջ գրեթէ անտարբերութեամբ կը լսուին բալկանեան դաշնակցային կռիւներուն առթիւ Թիւրքիոյ ընել ուզած նոր յաղթութեանց (?) գգայացանց լուրերը, որ ամեն օր կը ցրուին գաւառաց մէջ հեռագրական ածանցներ։ Անոնք անկասկածօրէն համոզուած են, որ ինչ ալ ըլլայ վերջը այդ կռիւներուն, արդիւնքը իրենց համար բան մը չըլլալէն ետք՝ նոր ուժահատութիւն մը և հաւանական բարդութիւններ միայն պիտի բերէ իրենց համար։

Ոչ նուազ դժգոհութեանց պատճառ նկատեցի նաև կառավարական «բարեկարգութեանց» այն միակ լուրջ և գործադրութեան մէջ գտնուող որոշումը, որով իրենց պաշտօնէն արձակուելով Անատոլուի հին պաշտօնատարք, անխնայ անոնք կը փոխարինուին Ռումելիէն եկածներովը, որոնք կը թուի թէ հրաշիւք իմն կերպարանափոխուած անձեր են, և որ ինչպէս ըրին Ռումելիին կողմերը… քիչ օրուան մէջ պիտի ձեռափոխեն նաև սա դժբաղդ Անատոլուն։

…Միայն թէ օր մը առաջ։

Արդարև այս դժգոհութիւնը ոչ նուազ ծանր ու մտահոգիչ է։ Թիւրք տարրը, եթէ բարձր իդէալներով տարուիլ չի գիտեր, բայց պաշտօնի և թոշակի հնչիւն և ցայտուն պարագայից մէջ ան անտարբեր չի մնար։ Վկայ՝ Պօլսոյ դէպքերը, և Իթթիլաֆի ու Իթթիհադի արիւնոտ և ներքնային կռիւները, հեռու գաղափարականէ, լոկ իշխանութեան շօթումի և աթոռներու սիրոյն։

Ինձ կը թուի, թէ դժգոհներու այս նոր տարրն ալ արդէն եղածներուն բարդուելով—մանաւանդ որ շատերը գաւառացի ըլլալուն գաւառացոց զգացմանց վրայ ալ պիտի հակազդեն—ապագայ Թշնամութեանց և ատելութեանց նոր խմորում մը պիտի առաջացնէ։

* *
*

Իբրև բարեկարգութիւն կառավարութենէ ձեռնարկուած է նաև դատական կազմակերպութեանց։ Բայց որպէսզի այդ բարեկարգութիւնն ալ կատարուի առանց բան մը փոխուելու, այժմ արդէն պաշտօնավարող դատական պաշտօնէից նկատմամբ կառավարութենէն պաշտօնական հարցումներ ուղղուած են գաւառային առաջնորդութեանց։

Բնական է, թէ համբղեան ոճի այս հարցումները բնաւ բանի պիտի չկրնան ծառայել։ Ոչ ոք պիտի համարձակի պաշտօնապէս եղած այդ հարցումներուն ի պատասխան՝ դատական գործադիր իշխանութեանց վարիչներուն դէմ հակառակ կարծիք յայտնել… ուստի և մեր դատական բարենորոգումները ինքնին պիտի կատարուին… առանց փոփոխութեան։

Մինթէ կառավարութիւնը, եթէ անկեղծօրէն փափագող է բարեկարգութեան, միջոցներ չունի այդ քննութիւնքը կատարելու. և յետոյ՝ ով բսաւ, որ «դատական բապաշտօնէի անձին խնդիրն է լոկ, որ այսօր կայ՝ վաղը կը փոխուի, մինչ դատարանին էութիւնն իսկ բարեփոխելու էր, և ատոր համար ալ հարկ չկար հարցումներու, որոնք ինքնին ուրիշ ոչինչ կը նշանակեն, եթէ ոչ ձևերու ներքև «էսքի Թաս էսքի համամ»-ի գրութիւն շարունակել։

Ճիշդ այսպէս եղած է Մարաշի մէջ, ուր առաջնորդարանի ազդեցիկ ազգայինները, ամենքն ալ սեւ կապով կապուած կառավարական պաշտօնէից հետ, պարզ և անձնական հաստատութիւնը բրած են, իրենց եղած հարցումներուն՝ ի մասին Մարաշ պաշտօնավարող դատական պաշտօնէից։

Եղպէս հարցում, էգպէս պատասխան գիբար կարժէն։ Ու այս կերպով ալ պիտի բարեկարգուինք։

Դիտող

ՄԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԱՆԴԱՄ ԱԿԱԿԻ ՉԽԵՆԿԵԼԻԻ ՀԵՏ

I

Լսելով որ յուլիսի 16-ին Պետերբուրգից Թիֆլիս է ժամանել Պետական Դումայի անդամ Բաթումի, Կարսի և Սուխումի շրջանի պատգամաւոր Ա. Չխէնկէլին, մենք նրա հետ ունեցանք մի տեսակցութիւն, ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը որ նա Պետական Դումայի ամբիօնից խօսեց Թիւրքիայի և ի միջի այլոց հայկական հարցի առիթով։

Առաջին հարցը, որ Ա. Չխէնկէլին տուեց մեզ, հետեւեալն էր.

— Ի՞նչ տպաւորութիւն թողեց իմ ճառը հայկական հարցի առիթով տեղիս հայկական շրջանների վրա։

— Այդ հարցին լիակատար կերպով պատասխանել ես դժուարանում եմ, քանի որ հայ հասարակութիւնը, ինչպէս և բոլոր ազգերը բաժանվում են զանազան խաւերի և ունեն այլ և այլ մտածելակերպ. սակայն այն էլ պիտի ասեմ, որ ձեր ճառը կատաբելապէս չը գոհացրեց առհասարակ շատ շատերին, որովհետև այն կրիտէրիումը, որ դուք ընդունում էք ընդհանրապէս ազգային բարդ ու կնճռոտ հարցը վճռելու համար, չէ համապատասխանում հայ իրականութեան, որովհետև հայկական հարցը մի սպեցիֆիկ խնդիր է, որը չէ ենթարկվում այն մտածելակերպին, որ դուք ունէք ազգային հարցի լուծման նկատմամբ։ Դուք և ձեր համախոհները ասում էք, որ ազգային, ինչպէս և այլ դժուար խնդիրների հարցի լուծումը կախված է աշխատաւոր, պրօլէտար դասակարգի համերաշխութիւնից։ Սակայն մոռանում էք, որ նախ՝ Հայաստանի մէջ դեռևս չէ զարգացած արդիւնաբերութիւնը, ինդուստրիան, հետևաբար և այնտեղ գոյութիւն չունի եւրօպական իմաստի պրօլէտարիատը, որ համերաշխելով յանուն իր շահերի կարողանար առաջն առնել հայկական ջարդերի, աւեր-Թալանի և առևանգում-բռնութիւնների։ Եւ երկրորդ, չը պէտք է աչքից վրիպեցնել, որ դժբաղդ Թիւրքահայերն շրջապատուած են ոչ թէ կուլտուրական վրացին և ռուսը, այլ մոլեռանդ, կրօնամոլ, խաւար Թիւրքն և քիւրդը. և մի մոռանաք, որ այս վերջինները զուրկ են նոյնիսկ գիր ու գրականութիւնից, հետևաբար չունեն պատմութիւն և մի խօսքով ազգային կուլտուրա։ Էլ չեմ ասում այն, որ քիւրդերի մեծ մասը ցայսօր վարում է աստանդական, վաչ-

[illegible]

Մեր զրոյցը մեծ մասամբ վրաց լեզուով լինելով, ես Ա. Ջխնկելին յիշեցրի վրաց ժողովրդական առածը, որ ասում է թէ՝ «Վիդրէ Պէտրէ մօվիդա, Պավլէս տղավի գաւարձրես» (Մինչև Պետրոսն հասաւ՝ Պօղոսին արդէն մաշկազերծ արին), հետևաբար և չէք կարծում, որ մինչև թիւրքն ու քիւրդը քաղաքակրթվեն. մինչև Թիւրքահայաստանում ինդուստրիան զարգանայ, որի շնորհիւ առաջ պիտի գայ և ընչազուրկ դասակարգ, որը պիտի լուծէ նաև ազգային հարցը. մինչև որ համերաշխութեան փրկարար գաղափարը ընդգրկէն եւրոպական քաղաքակրթութեան այս խորթ զաւակները, հայկական տէրրիտօրիայի վրա չի մնայ և ոչ մի հայ։ Տարբեր խնդիր, եթէ հայկական հարցը լինէր դիցուք լեհական, չեխական հարց կամ որևէ նմանութիւն ունենար նրանց և հայն էլ շրջապատված լինէր լեհին և չեխին հարևան եղող կուլտուրական ազգերով։

Բայց ապաբաղդաբար այլ է թիւրքահայ ժողովրդի միջավայրը, որի համար էլ նրա դրութեան բարւոքման գործի համար պիտի ունենալ մի այլ ստորճանաչափ։

II

Ջխնկելին ցանկութիւն յայտնեց գիտենալ թիւրքահայերի իղձը։

— Իսկ ինչ էք կարծում. թիւրքահայերը ինչ ձևով են ցանկանում լուծված տեսնել [illegible]

— Ինչպէս սկզբումն էլ ասացի, նրանց ամենակարեւոր պահանջն է ապահովված տեսնել իրանց կեանքը, ինչքը, ընտանիքի պատիւը։ Ունենալ ապրելու այնպիսի պայմաններ, ուր հնարաւոր լինի կուլտուրական խաղաղ զարգացումը և ընդ միշտ վերանան ամեն կարգի կամայականութիւններն ու բռնութիւնները, ազատվեն ընդ միշտ իշխանաւորների քմահաճոյքներից և հալածանքներից։

— Շատ գեղեցիկ, բայց նրանց ուզած ապահովութեան ձևը որն է, արդեօք Թիւրքահայաստանում պարզ բարենորոգումներ մուծե՞լը, ինքնավարութիւնը թէ Ռուսաստանի կողմից գրաւելը, որի մասին մանաւանդ վերջերս շատ է խօսվում։

— Թէ ինչ է պահանջում թիւրքահայը en masse, այդ դժուար է ասել, բայց մի բան շատ պարզ է, որ թիւրքահայ բուն ժողովուրդը, գիւղացիութիւնը, տենչում է այնպիսի պայմանների, որոնց ժամանակ իրան հնարաւորութիւն տրվի ազատ և խաղաղ կերպով զարգանալ։ Նրանց ցանկութիւնն է մի անգամ ընդ միշտ ազատվել թիւրքական դժոխք իրականութիւնից, դադարել ամեն անգամ քաւութեան նոխազ լինելուց։ Ինչ ձևով կուզէք՝ տուէք նրան այս ամենը, ձևերը նրա համար միևնոյն են։ Միայն այս էլ պիտի ասել, որ թիւրքահայը առ հասարակ հեռու է անջատողական, սեպարատիստական ձգտումներից։ Իսկ ինչ կը վերաբերի թիւրքահայ մտաւորականութեանը և թիւրքիայում գործող քաղաքական կուսակցութիւններին, որչափ ինձ յայտնի է, նրանք ուզում են ունենալ տէրրիտօրիալ ինքնավարութիւն, ուրպէս զի Թիւրքահայաստանը բաղկացնող բոլոր ազգերն էլ հաւասար կերպով մասնակցեն երկրի օրէնսդիր և վարչական կեանքին և որպէս զի թիւրքն էլ, քիւրդն էլ, հայն էլ հաւասար չափով օգտվեն նրա բարիքներից։ Մոռացայ վերեւում յիշել, օրինակ, որ թիւրքահայ մասսան, որը ըստ իր էութեան չէ կարող տարբերել իրարից այլ և այլ ձևերը, շատ գոհ կը լինի, եթէ ռուս զօրքերը մտնեն Թիւրքահայաստան և գրաւելով այդ դժբաղդ երկիրը՝ մի անգամ ընդ միշտ վերջ տան իրանց դարաւոր տանջանքներին։

III

— Ասացէք խնդրեմ,—հարց տուի ես,— ինչ տպաւորութիւն թողեց Պապաջանեանի ճառը Պետական Դումայում, երբ ռուս կառավարութիւնից օգնութիւն էր աղերսում թիւրքահայ ժողովրդի համար։

— Ճիշդն ասած, նրա ճառը չը գոհացրեց մեր Փրակցիային։ Իսկ ինչ կը վերաբերի Պետական Դումայի մեծամասնութեանը և մանաւանդ աջակողմեաններին, նրանք գոհ մնացին, և, ինչպէս գիտէք, կոմս Բոբրինսկին նոյն իսկ Հայաստանի գրաւումն էր պահանջում ռուս զօրքերի միջոցով։ Պիտի աչքի առաջ ունենալ, որ հայկական հարցի նկատմամբ ռուս պետական գործիչները բաժանվում են երկու բանակի։ Աջակողմեանները, որոնք մօտ են կանգնած պալատական շրջաններին, կառավարութիւնից պահանջում են անյապաղ գրաւել Թիւրքահայաստանը և միացնել ռուսական կայսրութեանը։ Նրանք լսել անգամ չեն ուզում Թիւրքահայաստանի ինքնավարութեան մասին։ Մինչդեռ արտաքին գործերի մինիստր Սազօնովը միանգամայն հակառակ է այդօրինակ պահանջին, դէմ լինելով որևէ գրաւման առանց եւրոպական մեծ պետութիւնների համաձայնութեան։ Թիւրքահայաստանի բարեկարգութիւնը, ըստ Սազօնովի, պիտի կատարվի շահագրգռված բոլոր պետութիւնների փոխադարձ համաձայնութեամբ և ոչ այլապէս։ Ես կարծում եմ, որ նրա քաղաքականութիւնը կը տանէ յաղթանակ, որովհետև աւելի ուժեղ է և Սազօնովի կողմն է, գէթ այս հարցում, Ռուսաստանի բանիմաց տարրերի կարծիքը։ Չը պէտք է մոռանալ, որ Ռուսաստանը աւելի քան ներկայ պարագաներում անկարող է այս հարցի նկատմամբ ինքնագլուխ գործունէութիւն ունենալ, որովհետև, հակառակ պարագային, նա կարող է ընկնել շատ ու շատ անակնկալների մէջ, որ ցանկալի չէ երբէք։ Ի նկատի ունեցէք, որ եթէ ռուս զօրքերը նոյն իսկ ժամանակաւորապէս գրաւելու լինեն Թիւրքահայաստանը, այն կողմը կայ Աւստրիան, որը կը գրաւէ Նովօ-Բազարի սանջակը, որով իրարից կանջատվեն Սերբիան և Չերնօգօրիան, հետևաբար և Սերբիան այլ ևս հնարաւորութիւն չի ունենայ դէպի ծով առաջ խաղալ, մի բան, որ երբէք ցանկալի չէ Ռուսաստանի դիւանագէտների համար, քանի որ սա համարվում է բալկանեան սլաւօն պետութիւնների հովանաւորողը և նրանց պաշտպանը։ Իսկ եթէ աւստրիական զօրքերը գրաւեն յիշեալ սանջակը, ինչ էք կարծում, դիւրին կը լինի նրանց այնտեղից դուրս հանել, որչափ էլ եւրոպական պետութիւնները այդ պահանջելու լինեն։ Memento (յիշեցէք) Բօսնիա-Հերցէգը։ Չէ՞, որ այն կուլ գնաց աւստրիական իմպերիալիզմին։ Արդ, եթէ Աւստրիան գրաւէ Նովօ-Բազարի սանջակը, ասացէք խնդրեմ, դժուա՞ր կը լինի նրա համար իր զօրքերը առաջ խաղացնել և թաթը դնել նոյնիսկ Սալօնիկի վրա և փառաւորապէս տիրել Եգէյեան ծովին։ Ո՞վ պիտի նրան դիմադրէ. Յունաստա՞նը ցամաքային իր թոյլ զօրքերով, թէ՞ ուժասպառ եղած Բօլգարիան։ Կասկածից դուրս է, որ Եգէյեան ծո- [illegible] Գերմանիայի հետ ձեռք-ձեռքի տուած, ատրճանաբար կարշաւէ Ասիական Թիւրքիա...

Յետոյ մեր խօսակցութիւնը դարձաւ թիւրքահայ ժողովրդի վտանգալից դրութեան և նրա ինքնապաշտպանութեան շուրջը։

— Իմ ամբողջ համակրանքը թիւրքահայ տանջված ժողովրդի ազատութեան կողմն է. և եթէ երբէք կըլին առիթ ներկայանայ, ես իմ ձայնը կը բարձրացնեմ յօգուտ այդ ժողովրդի, որովհետև այդ են թելադրում ինձ իմ սկզբունքները։ Ճիշդ է, ինչպէս և դուք ասացիք, որ այն տպաւորութիւնն է ստացվել, թէ իբր Պետական Դումայում կադէնները և աջակողմեաններն էին, որ իրանց ձայնը բարձրացրին յօգուտ թիւրքահայ ժողովրդի ազատագրութեան, մինչդեռ ձախակողմեաններս, կարծէք թէ, լուռ մնացինք։ Ես չեմ կարծում, որ կը գտնվի գէթ մի հայ, որը կարծէ, թէ մենք դէմ ենք թիւրքահայ ժողովրդի ազատագրութեանը, ինչպէս և առհասարակ բոլոր ճնշված ժողովուրդների ազատագրութեանը։ Աջակողմեանների գոռում-գոչիւնի աստառը իմպերիալիստական է, իսկ մենք նախանձախնդիր ենք ճնշվածների ազատագրութեան։ Իրաւ է, մեզ անուանում են sant patrie (անհայրենիք) մարդիկ, բայց այդ սխալ է։ Մեզ համար սուրբ և նուիրական է ամեն մի ճնշված ժողովրդի ազատութիւնը, մանաւանդ այս պարագային Թիւրքահայաստանում տառապող բացառիկ վիճակի մէջ գտնվող և ատրճանական բնաջնջման ենթակայ թիւրքահայ ժողովրդի ազատութիւնը բռնապետութեան ճիրաններից։

Աւարտելով մեր տեսակցութիւնը՝ նախ քան բաժանվելը Ա. Ջխնկելին ցանկութիւն յայտնեց տեսնվել և խօսել բոլոր հոսանքների ներկայացուցիչների հետ հայկական խնդրի առիթով և հարց տուեց, թէ ում հետ կարող է տեսակցել։ Տողերիս գրողը խորհուրդ տուեց նրան տեսնվել մշակականների հետ, յանձին Ալ. Քալանթարի, և ուրիշների՝ հօրիզոնականների հետ, յանձին «Հօրիզոն» թերթի խմբագրութեան և «Կովկասի Լրաբեր» թերթի շուրջը հաւաքված գործիչների հետ։

Աւելի քան երկու ժամվայ խօսակցութիւնից յետոյ, մենք բաժանվեցինք։

Ցար. Գասպարեան

ԿԱՀԻՐԷՈՒՄ ԳՈՒՄԱՐՎԱԾ ՄԻՏԻՆԳԸ ԵՒ ՆՐԱ ԸՆԴՈՒՆԱԾ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Երէկ մենք հաղորդեցինք մեր ընթերցողներին մանրամասնութիւններն ու ընդունած բանաձևը Եգիպտոսի Ալէքսանդրիա քաղաքում յուլիսի 6-ին (ն. տ.) կազմված այն միտինգի, որ հաւաքվել էր թիւրքահայ քաղաքական կուսակցութիւնների համերաշխութեան, ինքնապաշտպանութեան գործի և թիւրքահայ ժողովրդի կրած ներկայ ծանր օրերի առիթով իր համակրանքն ու սրտակցութիւնը յայտնելու նպատակով։

Իսկ Կահիրէում անցեալ յունիսի 8-ին (ն. տ.) գումարված միտինգի մասին միայն այսօր հնար ունենք տեղեկութիւններ հաղորդելու, որովհետև այդ հաւաքոյթի մանրամասնութիւնները պարունակող թերթերը, շնորհիւ պօստային կամ գրաքննչական կօմիտէտ այժմեան պայմանների, միայն երէկ հասան մեր ձեռքը։

Այդ հաւաքոյթը տեղի է ունեցել Կահիրէի Պրէնտանիա թատրոնում, ուր բազմահազար ժողովրդի թւում գտնվելիս են եղել բաւականաչափ արաբներ, սիրիական կօմիտէի անդամներից ոմանք, նաև տեղական միջազգային մամուլի ներկայացուցիչներ։

Միտինգը, որին նախագահել է Տիգրան Կամսարական, բացվել է «Մեր հայրենիք» երգով, որին հասարակութիւնն ունկնդրել է յոտնկայս։

Ապա նախագահը խօսք առնելով բացատրել է միտինգի նպատակը, որ է ազգային դատի շուրջը քաղաքական զանազան կուսակցութիւնների համերաշխութիւն առաջացնել, մի բան՝ որը աւելի քան երբէք անհրաժեշտ ու կենսական է ներկայ միջոցին։

Կամսարականից յետոյ օրվայ հարցի շուրջ խօսել են Յ. Ասատուրեան՝ արաբերէն, արար չէյխ Րաշիդ Րիզան՝ նոյնպէս արաբերէն. սա իր մօտ 3 քառորդ ժամ տևող ճառի մէջ շօշափել է օսմ. սահմանադրութեան՝ հայերի և սուրիացիների համար վերապահած զրկանքներն ու յուսախաբութիւնները։

Ապա խօսք է տրվել «Journal du Caire» թերթի խմբագիր Ժորժ Վէյսիէին, որի կրակոտ ճառը ունկնդիրներից շատերին փղձկեցրել է։

Այնուհետև խօսել է Ե. Ակնունի, որի ճառը տևել է կէս ժամ։ Հռետորը նախ գծագծել է թիւրքական նախկին և այժմեան րէժիմներն ու ապա շեշտել ազգային համերաշխութեան հրաւիրական պէտքի վրա։

Ակնունուց յետոյ յաջորդաբար խօսել են «Progrès» թերթի խմբագիր դր. Մակս դի Կօլլալտօ, «La Bourse Egyptienne» թերթի խմբագիրներից մէկը՝ Լէվի, «Յուսաբեր» թերթի խմբագիր Ա. Մէօթէմէճեան, Ս.-Դ. Հնչակեան կուսակցութեան կողմից՝ Ա. Եասըրեան, Սուրէն Պարթևեան։

Ի վերջոյ միտինգն ընդունել է հետևեալ բանաձևը, որ արտատպում ենք «Յուսաբերից».

«Եգիպտոսի քաղաքական հայ կուսակցու- [illegible] հայկական մեծ ժողովը՝ կայացած Կահիրէ, յունիս 8-ին, Պրէնտանիա թատրոնին սրահին մէջ, մասնակցութեամբ մօտ 1000 հոգիի, և հայ գաղութի բոլոր խաւերու ներկայացուցիչներուն,

«Լսելէ յետոյ օրուան բանախօսները, ֆրանսացի, սուրիացի, իտալացի և հայ, թւով 9 հոգի, որոնք իրենց բանախօսութիւններով հասարակաց ընդհ. տրամադրութեան արտայայտիչը եղան,

«Որոշեց՝

«1. Ողջունել բոլոր հայ քաղաքական կուսակցութիւններու, ինչպէս նաև Եգիպտոսի հայ գաղութին բոլոր դասակարգերուն և հիմնարկութեանց ջերմ համերաշխութիւնը՝ ներկայ քաղաքական տագնապին հանդէպ՝ յանուն հայ ժողովուրդին սահմանադրական, քաղաքացիական և ազգային իրաւունքներու պաշտպանութեան։

«2. Բողոքել ուժգնօրէն՝ սահմանադրութեան գաղափարին նախատինք բերող այն անպատիւ կացութեան դէմ, որ կը տիրէ հայկական նահանգներուն մէջ, և որ ատրճանաբար կը վատթարանայ՝ շնորհիւ Պօլսոյ կեդր. կառավարութեան անուղղայ անհոգութեանն ու աղէտաբեր քաղաքականութեանը։

«3. Յայտարարել ի գիտութիւն միջազգային հանրային կարծիքին, որ Եգիպտոսի հայութիւնը, լաւ տեղեակ թիւրքահայ ժողովուրդին գժնդակ կացութեանը, ինչպէս և օսմ. կառավարութեան 30 տարուան խոստումներուն ունայնութեանը, եւրոպական երաշխաւորութիւնը կը համարէ գլխաւոր և միակ պայմանը բարենորոգումներու իրականացման՝ և հետևաբար երկրի խաղաղմանն ու հայկական դատին լուծման։

«4. Ազդարարել անվերապահ անկեղծութեամբ, որ ներկայ խեղդումի քաղաքականութեան շարունակութիւնը հայկական խնդրին հանդէպ՝ անխուսափելի կերպով դուռ պիտի բանայ քաղաքական նոր բարդութիւններու և փոթորիկներու, որոնց ամբողջ պատասխանատուութիւնը կիյնայ օսմ. կառավարութեան վրայ։

«Միևնոյն ատեն ժողովը իր անսահման համակրանքի արտայայտութիւնը կուղղէ երկրին մէջ տառապող հայ ժողովուրդին՝ մեծագոյն մարտիրոսը արևելեան բռնապետութեան՝ պատրաստ իր բարոյական և նիւթական ամբողջ աջակցութիւնը բերելու անոր կեանքի, գոյքի և պատուի գերագոյնցապէս մարդկային իրաւունքներուն պաշտպանութեանը համար։

«Ժողովը պարտք կը համարէ նմանապէս սուրիական կօմիտէի այսօրուայ համակրական մասնակցութեան առիթով իր յայտնել իր ջերմ համակրանքը այն պայքարին համար, զոր սուրիացի ժողովուրդը կը մղէ յանուն քաղաքակրթութեան և քաղաքացիական ազատութեան, խորապէս համոզուած, որ այդ պայքարը, ինչպէս և հայկականը, պիտի յանգի փայլուն յաղթանակի մը՝ յօգուտ բոլոր տանջուող ժողովուրդներուն և օսմ. կայսրութեան քաղաքական ամբողջականութեանը։

«Ժողովը վճռեց ուղարկել սոյն բանաձևին պատճէնները մեծ պետութիւններու արտաքին գործոց մինիստրներուն, Կ. Պոլսոյ եւրոպական դեսպաններուն, Բ. Դրան, Էջմիածնի Հայոց Կաթողիկոսին, Կ. Պոլսոյ հայոց պատրիարքարանին, Պարիզի հայկական պատուիրակութեան և Եգիպտոսի միջազգային մամուլին»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

— o —

«LA REVUE DE PARIS»-Ի ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Եւրոպական մամուլը շարունակում է խիստ ուշադրութեան յօդուածներ նուիրել հայկական հարցին և նրա լուծման խնդրին։

«La Revue de Paris»-ում Շարլ Վէլլէյը յարձակվում է երիտասարդ-թիւրք կառավարութեան վրա՝ ասելով.

«Օսմ. այժմեան կառավարութիւնը մերժում է հայերի իրաւունքները, որ նրանք վայելում էին նոյնիսկ Աբդուլ-Համիդի օրով։ Երիտասարդ-թիւրքերը ձգտելով կենտրոնացման քաղաքականութիւնը իւրացնել՝ աշխատում են հայ տարրին զրկել նոյնիսկ իր ազգային լեզուն գործածելուց։ Ուստի հայերը, բնականօրէն, սկսեցին յանձին օսմ. սահմանադրական կառավարութեան նկատել մարմնացումը ամենից բարբարոս բռնապետութիւններին։ Երկրում հայերի վերաբերմամբ գործադրվող անարդարութիւնը առաջվայ չափ յաճախադէպ է։ Մինչ մէկ կողմից թիւրքերը ջարդում են հայերին, միւս կողմից էլ քիւրդ տարրը գրաւում է նրանց հողերը։ Վերջերս Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքը մեծ վէզիրին մատուցած իր բողոքագրում յիշատակում էր 7,000 ագարակներ, որ թիւրքերը յափշտակել են հայերից»։

Յօդուածագիրն ապա հանդիմանում է եւրոպական պետութիւններին, մատնանշելով վերջինների անտարբերութիւնը կամ ապիկարութիւնը հայկական կոտորածներին ու խժդժութիւններին վերջ դնելու վերաբերմամբ, և շարունակում.

«Բալկանեան պատերազմը, որ թիւրքերին Եւրոպայից դուրս քշեց, թելադրում է ուշադրութիւն դարձնել Հայաստանի վիճակի վրա։ Հայ ազգի բնաջնջումը զանազան ձևերով — ջարդերով, սպանութիւններով, բռնի արտագաղթով — հայկական հարցն այժմ Եւրոպայի առաջ է դրված, և քանի որ օսմ. կառավարութիւնն ինքն իրան անընդունակ է ցոյց տալիս այդ խնդիրը լուծելու, ուրեմն հարկաւոր է որ այդ լուծումը դրսից գայ»։

Յօդուածագիրը կարծում է, որ Ռուսաստանը, Անգլիան և Գերմանիան, շնորհիւ իրանց սեփական շահերի, անկարող են ներգործական միջամտութիւն կատարել։

Երբ Անգլիան հայկական աւտօնօմիայի մասին է խօսում, նրան խսկոյն լռեցնում է Ռուսաստանը, որովհետև չէ ցանկանում իր ասիական սահմանագլխի վրա մի երկրորդ Բօլգարիա տեսնել։ Անգլիան ու Գերմանիան ցանկանում են, որ Հայաստանը միայն որպէս պատուար-նահանգ թիւրք կայսրութեան՝ Ռուսաստանի ընդարձակումը դէպի հարաւ արգելելու համար։

Շ. Վէլլէյն իր յօդուածը վերջացնում է այսպէս.

«Բոլոր դիւանագիտական խորհրդակցութիւնների մէջ հայերի շահն ու ապահովութիւնը, դժբաղդաբար, տեղ չունին։ Եւրոպական պետութիւնները բացի իրանց առևտրական ու քաղաքական շահերից ուրիշ բան չեն տեսնում»։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

19 յուլիսի

Բուխարեստ.—Երեկոյեան արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ ռումինական և բօլգարական պատգամաւորները խորհրդակցութիւն ունեցան ռումիններին և բօլգարներին հետաքրքրող հարցերի մասին։ Որովհետև բօլգարական պատգամաւորները առարկութիւն արին մինչև Դօբրուջ հասնող սահմանագծի մասին, որի նախագիծը ներկայացրեց ռումին կառավարութիւնը, ուստի այդ հարցի քննութիւնը յետաձգվեց յուլիսի 19-ին, որպէսզի բօլգարները հնարաւորութիւն ունենան ծանօթանալու Ռումինիայի առաջարկած կէտերի աշխարհագրական նշանակութեան մասին։

Սերբիական և յունական պատգամաւորները խորհրդակցութիւն ունեցան այն պահանջների առիթով, որոնք պէտք է ձևակերպվեն յուլիսի 19-ին բօլգարների հետ ունենալիք մասնաւոր նիստում։

—

Բուխարեստ.—Յուլիսի 18-ին բօլգարական պատգամաւորները խորհրդակցեցին ռումինական պատգամաւորների հետ։ Բօլգարները ընդունեցին Ռումինիայի պահանջները Տուրտուկայ-Բալչիկ սահմանագծի մասին, որ 12 կիլօմետրաչափ անցնում է Տուրտուկայից դէպի Եկզէ հրուանդանը։ Ռուշչուկի և Շումլայի ամրութիւնները պէտք է քանդվեն։ Կուցօվալախներին լիակատար ազատութիւն է վերապահվում մայրենի լեզւով ուսանելու։ Ընդհանուր առմամբ բօլգարները ընդունեցին Ռումինիայի բոլոր գլխաւոր պահանջները։ Մնում է լուծելու մանրամասնութիւնները, ի թիւս որոց բօլգարների արտայայտած ցանկութիւնը՝ Ռումինիային զիջվող նահանգների բնակիչներին հպատակութեան ազատութիւն վերապահելու մասին։ Միաժամանակ սերբ պատգամաւորներն էլ խորհրդակցեցին յունականների հետ։ Որից յետոյ խաղաղարար պատգամաւորները խմբովին նկարվեցին։

—

Բուխարեստ.—Խաղաղարար կօնֆէրենցիայի նիստը բացվեց ցերեկվայ ժամը 4-ին։ Բօլգարական պատգամաւոր Տօնչևը յայտնեց, որ եթէ ինքը ստանայ դաշնակիցներից գրաւոր առաջարկներ, այսօր և եթ կը ներկայացնի Բօլգարիայի պատասխանը, որի շնորհիւ վաղը կարելի կը լինի վերջնական համաձայնութիւն կայացնել։ Դրանից յետոյ նիստը յետաձգվեց յուլիսի 20-ին։ Նախ քան այդ, զինուորական էկսպերտները երկու երկիրների կը հաւաքվեն վերաքննելու նկատված սահմանագիծը։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԲԵՄԻ ՎՐԱ.

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

19 յուլիսի

Սօֆիա.— Յուլիսի 17-ին սերբերը յարձակում գործեցին Դէչանից և Կլադէնցից հիւսիս գտնվող Չերնիվերխի վրա, բայց յետ մղվեցին մեծ կորուստներով։ Զինադադարի սկսվելու միջոցին յունական զօրքը կռւում էր բօլգարական երկու զօրաբանակների դէմ աջ և ձախ թևերում։

—

Բելգրադ.—Սերբիական «Պրէսս-Բիւրօն» հաղորդում է. «Զինադադարը ընդհատել է կռիւը ամբողջ ռազմագծի վրա՝ սկսած Վիդինից մինչև Ցարէվօ-Սելօն։ Սերբիական զօրքերը ռմբակոծում էին Վիդինը, որ պաշարված էր լոյս յուլիսի 18-ի գիշերը։ Յաջորդ կէսօրին Տիմօկեան զօրքերի հրամանատարը պարլամենտեօր ուղարկեց Վիդին՝ տեղեկացնելու բօլգարներին զինադադարը սկսվելու մասին»։

—

Հռոմ.—Ալբանիայի հարաւային սահմանի հարցի առիթով «Տրիբունա» լրագիրը ասում է. «Իտալիայի դիրքի համար Հարաւային Ադրիատիկում անհրաժեշտ է, որ Ստիլօս հրուանդանը, Փտելիա ծոցը և Կօրֆուի երկիրը մտնեն Ալբանիայի սահմանների մէջ։ Լօնդօնի խորհրդաժողովը չէր կարող մերժել այդ որոշումը, որ գոհացնում է Իտալիայի կենսական շահերը հարաւային Ադրիատիկում, նոյնպէս և Նոր Ալբանիայի կենսունակութիւնը։ Կալամասից աւելի հիւսիսում որևէ զիջողութիւն անելը նոր յուզումների պատճառ կը դառնար Ալբանիայում։ Աւստրօ-Ունգարիան և Իտալիան արդէն համաձայնութեան են եկել սահմանը որոշելու հարցում։ Նոր զիջումներ անելը անթոյլատրելի աբսուրդ կը լինէր։ Հարաւային Ալբանիայից Կօրֆուի երկիրը խլելը բաւականաչափ կը խանգարէր Ալբանիայի տնտեսական, վաճառականական և բարոյական առաջադիմութեանը»։

—

Լօնդօն.—Րէյտերի ստացած տեղեկութեամբ, դեսպանների խորհրդաժողովի վերջին նիստում որոշված է ներկայացնել կառավարութիւններին ի հաստատութիւն չերնօգօրական երաշխաւորված 30 միլիօն ֆրանկ փոխառութեան նախագիծը։ Չերնօգօրիան նորից է խնդրում ուղղել սահմանը մտցնելով Չերնօգօրիայի տիրապետութեան մէջ Բոյեանի աջ ափի տարածութիւնը, Սկուտարի լճի աջ ափի շրջանները և կլէմէնտի ցեղի բռնած հողերը։

—

Լօնդօն.—Դեսպանների խորհրդակցութեան ժամանակ քննվել են բալկանեան կրիզիսի և Ալբանիայի հարաւային սահմանների հարցերը։ Վերջինս համարեա թէ լուծված է արդէն, բայց և այնպէս վերջնական լուծման համար կը պահանջվեն էլի մի քանի նիստեր։

—

Պետերբուրգ.—«Нов. Вр.»-ի յուլիսի 19-ին ստացած այն հեռագրի առիթով, թէ Բ. Դուռը կարգադրել է փակել առևտրական նաւերի մուտքն ու ելքը Բօսֆորի նեղուցով, Տեղեկատու Բիւրօն հաղորդում է, որ նեղուցի փակելը եղել է կարճատև՝ որոշ ամրոցների մէջ փոփոխութիւններ կատարելու նպատակով։ Երթևեկութեան դադարումը եղել է մի քանի ժամով, որից յետոյ նորից վերսկսվել է անարգել։ Չը նայելով դրան, ռուսաց կառավարութիւնը Բ. Դրան ուշադրութիւնն է դարձրել նեղուցների այդ կարճատև փակման վրա։

Բեռլին.—Գերմանիան վճռականապէս մերժեց Թիւրքիայի ներկայ մոմենտում որևէ աւանս տալ գերմանական բանկերից։

Բեռլին.—Դեռպաններ հաղորդեցին

Բ. Դրանը, որ Ադրիանուպոլիսը յօժարակամ մաքրելու դէպքում Թիւրքիան կարող է յուսալ, որ Էնոս-Միդիայի սահմանագիծը կը փոխուի իր օգտին։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.

19 յուլիսի

Լոնդոն. — Սպանական արքայական զոյգը մեկնեց Մադրիդ։

—

Լիսաբոն. — Բռնված է մի սայլ ռումբերով լցված։ Կալանաւորված են մի քանի հոգի։

—

Բարցելոնա. — Գործադուլ արին 22,000 բանուոր։

—

Իոհաննէսբուրգ. — Արդիւնաբերական դաշնակցութեան միտինգում ընդունվել է բանաձև, որով ասվում է, թէ ներկայ հանգամանքներում ընդհանուր գործադուլ չի յայտարարվի. բանւորները յոյները պիտի դնեն իրանց արդիւնաբերական և քաղաքական կազմակերպութիւնների վրա անբաւականութիւնները վերացնելու համար։

—

Մադրիդ.—Այստեղ գտնվող Ազիզբէյն ու Բէշիդ-բէյը, նաև Կիրէնաիկէի զօրքերի հրամանատարները շտապով կանչված են Կ. Պոլիս։

—

Պէկին. — Նացիոնալիստներին հրամայված է երեք օրվայ ընթացքում յայտարարելու, որ իրանք ոչ մի առնչութիւն չունեն հարաւային ապստամբութեան հետ, և արտաքսեն իրանց կազմից ապստամբութեան մասնակցողներին, հակառակ դէպքում «Կուօմինդանը» կը դադարի համարվել օրինականացված կուսակցութիւն։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

—

Պատրիարքին հրաժարականը !!

Կ. Պոլիս, 10 յուլիս

Անցեալ ուրբաթ օրէն ի վեր օրուան խօսակցութեան առարկայ էր Արշարունի պատրիարքին հրաժարականը... զոր մատուցանելու հաստատ մտադրութիւն յայտնած էր նորին ամենապատւութիւնը... անշուշտ ուրիշ նպատակով մը, որ դեռ չհասկցուեցաւ։

Նոյնիսկ կըսուի, թէ Արշարունի պատրիարք իր հրաժարականը գրած էր և Գարայեան էֆ.-ի խորհուրդովն էր, որ անոր մատուցումը առ ազգ. ժողով առկախուած էր ուրբաթ օրը։

Գարայեանի այս բարեմտութիւնը շատ սուղի նստաւ ազգին համար։ Գարայեան, նկատի առնելով որ Արշարունի սրբազան անձնական ակարութեան պատրուակով անփառունակ կերպով քաշուիլ կուզէ պաշտօնէն, Արշարունի սրբազանի այս բարի տրամադրութիւնը ուզեց գործածել ի նպաստ ազգին և... նոյնիսկ ի նպաստ Արշարունի սրբազանին, որուն կուզէր որ պատիւ մը ընծայուէր իբր անձնուրաց և ազգասէր... իր պարզ հրաժարականին ընծայուելով բողոքի ժեստ ու ազգային դժգոհութեան ցոյց։

Արշարունի սրբազան կը հաւանի այս կարգադրութեան, և ամէն մարդ կը կարծէ, թէ իր հրաժարականը անդառնալի է և միայն անոր ձևն է, որ պիտի որոշուի։

Լրագրութիւնը առանց բացառութեան հրաժարականի գաղափարը կընդգրկէ և կը գնահատէ։ Արշարունի պատրիարք, որ կը կարծէր թէ մեծ յուզումի պատճառ պիտի ըլլայ իր հրաժարականը, հմայաթափ կըլլայ և գիտակցելով իր անժողովրդականութեան՝ ինքն ալ իր կարգին ձև մը կը մտածէ իր հրաժարականը յետս կոչելու։

Ժողովուրդին մէջ Արշարունի պատրիարքին մասնաւորապէս Բօղօսեանի Ջարդին լուրը առնուելէն յետոյ բռնած ընթացքը չարաչար քննադատուեցաւ։

Ըսին նոյնիսկ, թէ Կ. Պոլիս հաստատուած բօղօսեանցիներ երբ դիմում ըրած են իրեն, աղաչելու համար որ ազգու դիմում ընէ Բ. Դրան մօտ, Արշարունի սրբազան ծանր խօսքեր ըրած է, անվայել՝ հովիւի մը, որ իր հօտին պաշտպանն է, այլ ոչ թէ անոր ամբաստանիչը։ Այս խօսքերը Ներսէս Օհանեան ազգ. ժողովին մէջ ի լուր աշխարհի հնչակած ըլլալով՝ բերնէ-բերան մեծ համեմատութիւններ առին։

Արշարունի սրբազան ոչ միայն նախատած է Բօղօսեանի հայերու այդ խումբը, այլ իր ակռան քաշած ըլլալը պատրուակ բռնելով՝ Բօղօսեանի համար ոչ մէկ դիմում ըրած է, հիւանդութիւն պատրուակելով։

Ասիկա շատ գէշ ազդած է ազգին, և Օհանեան, գլխաւոր հեգնողը Արշարունիի, «Ժամանակի» մէջ աւիթ գտած է չարաչար քաշքշելու պատրիարքը, որ «իմաստութեան ակռան» իբր թէ քաշած ըլլալուն համար հիւանդ էր։

Արշարունի սրբազան, սակայն, անվրդով կը շարունակէ մնալ տունը, մինչև որ վարչութիւնը իր նիստին մէջ հանդիսաւոր դիմում մը պէտք տեսնելով իր անդամներէն մէկը կը ղրկէ սովորաբար պատրիարքը բերելու համար։ Արշարունի այլայլած կը փութայ, սակայն, ազգուած՝ եղած քննադատութիւններէն ու յարձակումներէն, կորոշէ հրաժարիլ։

Այս պայմաններուն մէջ տրուած հրաժարական մը ցաւ չէր կրնար պատճառել։ Ամէն կողմ տրամադրութիւն կար զայն ընդունելու։ Գարայեան, սակայն, զայն դիւանագիտութեան մը իբր միջոց կուզէ ծառայեցնել, և հոն է որ կը վիժի ու կը կորսուի բովանդակ խաղը։

Երեքշաբթի օրը, խառն ժողովի գումարումէն առաջ, արդէն կացութիւնը պայծառացած էր։

Բօղօսեանի դէպքը... հասկցուած էր թէ մեծ համեմատութիւններ չէր առած և սահմանափակ էր կորուստը։

Հասկցուած էր նաև ժողովուրդի տրամադրութիւնը, որ շատ առք չէր Արշարունիի նկատմամբ, հետևաբար ապահովուած խաղաղութեան մէջ կրնար իր պաշտօնը առնել մը ևս շարունակել։

Արշարունի սրբազան այս մտածումներուն մէջն էր թաղուած, երբ յանկարծ խառն ժողովի մէջ կը լսէ իր երբեմնի ընկերոջ՝ Գարայեանի ձայնը, որ կը խօսի ժողովին պատրիարքական հրաժարականին վրայ, որ շատ յարմար առիթ մը կուզար... ազգին ցաւը յայտնելու միջոց մը ընծայելու։

Արշարունի պատրիարք նախ չի հաւատար... սակայն յետոյ կուշաբերի և կը հասկնայ, որ շատ յարմար առիթ մը հրաժարական մատուցանող պատրիարքը ինքն է։ Կը ծառանայ իր բոլոր ուժովը և կը հարցնէ, թէ «այդ խնդիրը ուրկէ ելաւ»։

Ամէն մարդ խրարու երես կը նայի։ Համաձայնութիւնը կատարեալ կըլլայ։ Գարայեան սառնուած կը պատասխանէ, թէ այս խնդիրը իրենք չեն որ հանեցին, այլ ինքը, որ որոշապէս յայտնած էր իր հրաժարելու միտքը։

Արշարունի կառաջարկէ խմբովին հրաժարիլ։

Ժողովականները կառարկեն, թէ հրաժարականի պէտքը վարչութենէն չէր առաջարկուած, որ փոխադարձ այս տեսակ առաջարկ մըն ալ նկատի առնուէր։

«Հրաժարականը մէկ կողմ թողուցէք, ուրիշ աւելի կարևոր գործեր կան»—բառերը կը լսուին նախագահական աթոռէն։

— Ուրեմն, սրբազան, փակուա՞ծ է ձեր հրաժարականին խնդիրը։

— Այո։

Եւ ժողովը անփառունակ կերպով կը թաղէ այս խնդիրը, որ փայլուն կերպով մը վերջացնելու մտադրութեամբ ձախրայ հանած էր։

Ես ալ հիմա, Օհանեան հետ, կը հաւատամ, թէ Արշարունի սրբազանի վերջերս քաշել տուած ակռան... գուցէ իմաստութեան ակռան էր։

Շաւայլ

Ց. Գ.—Որքան որ վարչութեան համար այս հարցը փակուած է, կըսուի թէ ազգ. ժողովին մէջ այս խնդիրը պիտի յուզուի, և Արշարունի սրբազան պիտի հարկադրուի հրաժարիլ... այս անգամ ակամայ։ «Մարդ ի պատուի էր և ոչ...»։ Ի՞նչ հարկ շարունակելու։

Պատուաւոր ձեռնթափութեան մը յանձնառու չեղողը անպատուաբեր անկման մը պէտք է յանձնառու ըլլայ։

Նոյն

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԱՐՕՆԷՆ

—

Մուշ, 27 յունիս

Դպրոցական արձակուրդներու սէզոնն է։ Ս. Կարապետի վարժարանն ամենէն շուտ կանխեց, թէև ան ամենէն օդասուն վայրը գտնուելով կարող էր ամենէն ուշ արձակել իր աշակերտները։ Այս տարի այդ դպրոցին 4-րդ դասարանէն շրջանաւարտ եղան 12 աշակերտ, որոնք հազիւ պիտի կարենան մտնել ուէ երկրորդական վարժարանի առաջին դասարանը։

Այս վանքի համար Պօղովեան վարժարանի շինութիւնը այս տարի ալ յետաձգուեցաւ, այն պատճառով միայն, որ վանահայր Վարդան վ. ինքնագլուխ քանդած էր եկեղեցւոյ մէկ մասուը՝ վերաշինելու մտադրութեամբ, թէև այդպիսով վանքը դարձնել 400 լիրայի նոր պարտքի մը տակ կիյնայ։

Եգիպտոսի Հայ. Բ. Ընդհ. Միութիւնը և Սանասարեան վարժարանի խնամակալութիւնն, ինչպէս նաև Իզմիրի ազգային դպրեվանքն Ս. Կարապետի ժառանգաւորաց վարժարանին նպաստել, որովհետև առաջին երկուքը մասնաւորապէս «Մանզա» տուած էին Ց. Գույումճեանին յատուկ տեղեկագիր տանիլ այդ մասին։ Եւ որովհետև Գույումճեան, նկատելով Ս. Կարապետի վարժարանի խարխուլ դրութիւնը, պայման դրած էր, որ յիշեալ հաստատութիւնները միմիայն Պօղովեանի շինութիւնը կառուցելու պարագային կրնան օգնել այդ վարժարանին, ուստի վիժելով Պօղովեանի շինութիւնը՝ վիժեցան և այդ մեծ բարերար հաստատութեանց խոստումները։

Զնայելով որ այդ բոլորի մասին հանգամանօրէն տեղեկագրուած է Կ. Պօլսոյ ազգ. պատրիարքարանին, սակայն վերջինս, չենք գիտեր ինչու, այս հարցերու վերաբերմամբ կը մնայ խուլ և անտարբեր։

Հայոց Միացեալ Ընկ. տեղւոյս վարժարանն ալ սկսած է իր ամավերջի քննութիւնները։ Հարկ է նկատել, որ Միացեալը—թերևս նիւթական սղութեան պատճառով—հետզհետէ կը շեղի իր որդեգրած շատ համակրելի մէկ սկզբունքէն։ Ան ասկէ առաջ կուզէր իր տարրական նախակրթարաններուն կից ունենալ նաև գիւղատնտեսական փոքրիկ բաժիններ։ Ընկերութիւնն առաջին մէկ երկու տարին՝ հաւատարիմ իր ծրագրին՝ ունէր փոքրիկ մշակելի բանջարանոց մը և 2 հատ դգդան-բլատի ամերիկեան սիստեմի մեղրի փեթակներ։ Այժմ այդ եղածներն ալ վերջացեր են և ոչ մէկ ծրագիր կայ նոր բան մը ընելու։

Ազգանուէր Հայուհեացն ալ քննութեանց մէջ է և աւելի սուսիկ-փուսիկ կընթանայ, քան առաջիններ։ Հայուհեացը՝ եթէ քննադատելի կողմ մը ունի, այդ ալ այն է, որ իր վարժարանները զուրկ են ձեռագործէ։

Տարօնի գաւառական ուսումն. խորհուրդը վերջերս հրաժարեցաւ, իսկ անոր տեղ ընտրուեցաւ նոր ուսումն. խորհուրդ մը, որ առաջինէն աւելի կորովի տարրերէ կազմուած է. ափսոս սակայն որ այս մարմինն ալ կը շրջի անհոգիւ։ Ուսումնական խորհուրդը չունի տակաւին իր յատուկ ծրագիրը և բիւդժէնը՝ Մուշի դաշտի ծխական վարժարանաց համար։

Տեղւս վանօրէից խորհուրդն ալ մտադրած է առաջիկային լուրջ նիստ մը ունենալ վանօրէից բարեկարգութեան խնդիրը ձեռք առնելու նպատակով։

Թաւիծ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ

VIII

Պատահմամբ մօտ օրերս ձեռքս ընկաւ Եկատերինօդարում հրատարակվող մի ռուս օրաթերթի համարը, որը տպագրած էր տեղական աշակերտութեան մէջ կատարված անկետայի հետևանքները։

Մի կողմը թողէք անկետայի զանազան մասերը և ուշադրութեամբ կարդացէք խմիչքների գործածութեան թւերը, և ձեր առաջ կը բացվի կեանքի սոսկալի մղձաւանջներից մէկը։

Թերթը հաղորդում է հետևեալ թւերը.

5721 աշակերտից խմիչք են գործածում 3500 հոգի, կամ 61.6%. Խմել սկսել են ութ տարեկան հասակում 25%, եօթը տարեկան 20%, ինը տարեկան 14% և տասը տարեկան 13%.

Ահա մի շարք թւեր, չոր ու ցամաք թւեր, որ հաղորդում է թերթը և որոնց տակ սարսափի մղձաւանջն է թաղնված։

Այդ դեռ տարրին ու միջնակարգ դպրոցների աշակերտութիւնն է, որը այսպէս թէ այնպէս գտնվում է ծնողների հսկողութեան տակ. հապա ինչ է կատարվում բարձրագոյն դպրոցներում, ուր ուսանողութիւնը զուրկ է ծնողական հսկողութիւնից և միանգամայն ազատ։

Նայեցէք ձեր շուրջը, դիտեցէք գեղեցիկ մեծ քաղաքների աշակերտութեան կեանքը և կը տեսնէք, որ Եկատերինօդարը բացառութիւն չէ կազմում, որ ամեն տեղ էլ աշակերտութիւնը նոյնն է, գուցէ և աւելի վատ։

Ներկայիս դպրոցները միանգամայն անտես են անում աշակերտութեան կեանքը դպրոցի պատերից դուրս։

Դպրոցի պատերի մէջ լցնելով աշակերտութեան գլուխները հազար ու մի անպէտք առարկաներով՝ նրանք համարեա թէ ուշադրութիւն չեն դարձնում, թէ ինչ է կատարվում դրսում, դպրոցի պատերից դուրս։

Եւ աշակերտութիւնը, մեր մատաղ սերունդը, որի վրա պէտք է հիմնված լինի ամեն մի ազգի ապագայ բարօրութեան հիմքը, քանի գնում՝ օր օրի վրա դէպի անդունդն է գլորվում։

Մեր ներկայ խայտառակ, բարոյական ամեն մի հիմունք կորցրած կեանքը քարշ է տալիս իր ետևից նաև մեր մատաղ սերնդին, անդամալուծում նրան, խարտակում նրանց մատաղ, դեռ չը խմորված սրտերը։

Նայեցէք մեր աշակերտութեան և տեսէք՝ ինչ է ներկայացնում նա իրանից։

Արբեցողների, վաւաշոտ կրքերի ստրուկների մի ամբողջ խմբակ։

Դուք այժմ շատ քիչ աշակերտ կը գտնէք, որ զերծ լինի արբեցողութիւնից, որը առողջ լինի, որ տառապում չը լինի այս կամ այն վեներական հիւանդութեամբ։

Մտէք գինետները, ռեստորանների առանձնասենեակները, հարցրէք վեներական հիւանդութիւնների բժիշկներին, և դուք կը տեսնէք, որ նրանց յաճախորդների, կլիենտների մեծամասնութիւնը աշակերտներ են։

Մտէք մեր դպրոցները, դիտեցէք աշակերտութիւնը և նրա հիւծված մարմինները, ուռած ու կապտած դէմքերը, որոնք չոր թւերից աւելի շատ բան կասեն ձեզ։

Եւ ահա նրանցից, այդ հիւծված, ախտաւոր մարմիններից, ալկօհոլիկների այդ խմբերից է, որ մենք ապագայ մարդկութեան անդամներ ենք սպասում. նրանք են, որ պէտք է երջանիկ ապագայի պիոներներ դառնան, գիտութիւն ու լոյս բերեն խաւար ամբոխի համար...

Մենք սպասում ենք։

Իսկ կեանքը, առօրեայ, սովորական, առանց գունաւորումների կեանքը սարսափելի մղձաւանջի փաստերն է միայն բերում մեզ։

Վաղարշակ Թումանեան

Բաքու.

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ 75-ԱՄԵԱՑ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Թիֆլիսաբնակ ղարաբաղցիների խորհրդակցութիւնը Գրական-Գեղագիտական Սալօնում, որ կայացաւ ուրբաթ, ամսիս 18-ին, որոշեց՝ 1) ուղարկել 12 հոգուց բաղկացած մի պատգամաւորութեան ձեռքով խօնչա՝ յօբելեար դպրոցին և խալաթ՝ յօբելեանը նախաձեռնողին ու նրա աջակցին։

Այս օրիգինալ որոշման՝ պատգամաւորների անունները և խօնչայի ու խալաթի ինչ լինելը կը յայտնենք մի փոքր ուշ, երբ ամեն ինչ արդէն պատրաստ կը լինի։

Թիֆլիսաբնակ այն ղարաբաղցիները, որոնք կամենում են ուղերձին ստորագրել, հրաւիրվում են այսօր, կիրակի, և վաղը՝ երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան 9-ը ստորագրել Գրական Գեղագ. Սալօնում, իսկ երեքշաբթի օրվանից Սերգէյ Կաֆեանի վաճառանոցում։

Տ. Նազարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ «Մշակի» հետևեալ համարը Վարդավառի և Մեռելոցի տօների պատճառով լոյս կը տեսնի չորեքշաբթի, յուլիսի 24-ին։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ երեքշաբթի, յուլիսի 23-ին, երեկ. ժամը 8-ին Ներսիսեան դպրոցի հին շինութեան մէջ նշանակված է Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտ. և Տնայնագործ. Ընկ. արտակարգ ընդհանուր ժողովը։ Ժողովի գլխաւոր զբաղմունքը պէտք է լինի լսել զեկուցում Ժամհարեան դպրոցի առաջիկայ գործունէութեան և նրա հոգաբարձական կազմ ընտրելու մասին։ Այդ նիստում կը կատարվեն Ընկ. անդամների շրջանից երեք անձերի ընտրութիւն՝ Ժամհարեան գիւղատնտեսական դպրոցի հոգաբարձական կազմի համար։

◆ «Մշակի» երէկվայ № 158-ի մէջ գրել էինք մի շուշեցի հայ օրիորդի մասին, որը կարիք ունի մի տարվայ ուսման թոշակ ձեռք բերելու, որպէս զի լրացնի իր ուսումը գիմնազիայում։ Օրիորդի այդ կարիքին օժանդակող-արձագանքը տուեց պ. Միքայէլ Կաֆեան՝ յանձնելով երէկ խմբագրութեանս գրասենեակին 6 րուբլի։ Ցանկալի էր, որ պ. Կաֆեանի այդ օրինակ կարեկցող վերաբերմունքը իր հետևողներն ունենար, մանաւանդ ղարաբաղցիների շրջանում, որպէս զի ուսումնատենչ օրիորդը կարողանար աւարտել իր ուսումը։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը սկսել է քննութեան ենթարկել 1914 թւի ծախքերի նախահաշիւը։ Մօտաւոր հաշւով այդ ծախքերը հասնում են 3,132,000 րուբլու։

◆ Թիֆլիսի առաջին փոխադարձ վարկի ընկերութեան բանկի սեփական շէնքը Սօլօլակսկայա փողոցի վրա բոլորովին աւարտված է արդէն։ Այսօր և վաղը, յուլիսի 21-ին և 22-ին, Ընկերութեան գանձարկղն ու գոյքը կը փոխադրվի այնտեղ, իսկ յուլ. 23-ից բանկի աշխատանքները տեղի կունենան նոր շինութեան մէջ։

◆ Ի նկատի առնելով ալիւրի գների էժանանալը, դումայի տնտեսական յանձնաժողովը մօտ օրերս նիստ կունենայ հացի սակագները վերաքննելու համար։

◆ Երկրագործական մինիստրութիւնը առաջիկայ աշնանը հրաւիրում է Թիֆլիսում Անդրկովկասի ու Թուրկեստանի գինեգործների ու այգեգործների համագումար։ Նոյնանման համագումարները հրաւիրվելու են Քիշինէվում և Ռոստովում։

◆ Երէկ տեղի ունեցաւ քաղաքային կին բժիշկ Մարիա Իսահակեանի թաղումը։ Հանգուցեալը 22-րդ տարին է ինչ ծառայում էր քաղաքային հիւանդանոցում։ Երկու տարի առաջ տիկ. Իսահակեանը կորցրեց իր աղջկանը, որը նոյնպէս կին-բժիշկ էր և Տօմսկում զոհ գնաց հաւաճարակին։

◆ Արտասահմանում ուսած ճարտարապետ Միքայէլ Այվազեանը, որ Թիֆլիսում պաշտպանելու է իր «էժան բնակարանների էպքիզային նախագծերը» էժանագին բնակարան վարձողների ընկերութեան անդամների առաջ, ինչպէս լսում ենք, հրաժարվում է իրան խոստացված վարձատրութիւնից յօգուտ յիշեալ ընկերութեան, ցանկանալով այդպիսով հնարաւորութիւն տալ յիշեալ ընկերութեանը շուտով իրագործելու իր համակրելի գաղափարները։

◆ Նահանգապետը թոյլատրել է Ն. Ա. Սեմոխչէվին հրատարակել Թիֆլիսում ռուսերէն լեզւով երկշաբաթաթերթ «Извѣстія Желѣзныхъ Дорогъ» անունով։

◆ Դումայի ձայնաւորներ Տօխձէն, Կասվերիէվը, Կարուլաշվիլին և Ուտեշէվը քաղաք. վարչութեանը դիմում արին, յայտնելով որ անհրաժեշտ է սալայատակել տալ Պօպրանիշնայա, Դմիտրիէվսկայա և միւս փողոցները Նախալովկայում։ Վարչութիւնը յանձնարարել է քաղաքային տեխնիք Աբեսօլոմովին կազմել այդ փողոցները սալայատակելու նախահաշիւը։ Նախահաշւով պահանջվում է 20,000 րուբլի։ Քաղաքային վարչութիւնը որոշել է այդ ծախքը ի նկատի ունենալ 1915 թւի նախահաշիւը կազմելիս։

◆ Գօլօվինսկի պր. վրա Կրուժօկի շէնքի կատաստրոֆի ժամանակ սպանված դերձակ Ն. Ա. Դանիէլեանցի այրին դիմել է քաղ. վարչութեանը, խնդրելով ապահովել իրան և որբերին 40,000 րուբլի տալով միանուագ։ Այրին յայտնում է, որ իր ամուսինը լաւագոյն դերձակներից մէկն էր և վաստակում էր տարեկան 5000 րուբլի։

◆ Քաղաքային կենտրոնական բուժարաննում և նրա չորս բաժանմունքներում—Հաւլաբարում, Խարփուխում, Կուկիայում և Դիդուբէում—յունիս ամսում եղել են 5268 հիւանդներ, որոնք յաճախել են 12,894 անգամ։ Նոյն ժամանակամիջոցում այդ բուժարաններում պատուաստել են 1808 հոգու ծաղիկը։

◆ Պօստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութիւնը առաջարկել է պօստ-հեռագրական շրջանային կառավարչին օգոստոսի 16-ից պօստային աշխատանքներ կատարել Բորչալուի գաւառի Ուզունլար և Գիւլակար գիւղական վարչութիւններում։

◆ Ասլան բէկ Քարաշէվը, Մօլլա-Մահօմէդ Բակրակօվը և Նուրուլլահ-Ղազի Ջաղէն դիմեցին Թիֆլիսի նահանգապետին՝ խնդրելով թոյլ տալ հիմնելու «Զաքաթալայի շրջանի մահմեդական ազգաբնակութեան մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութիւն»։ Ընկերութեան նպատակն է նըպաստել տարածելու գրագիտութիւն և տարրական կրթութիւն ռուսերէն, թուրքերէն և արաբերէն լեզուներով Զաքաթալայի շրջանի ազգաբնակութեան մէջ, որի համար ընկերութիւնը մտադիր է նպաստներ տալ գոյութիւն ունեցող մէքթեբէ և մեդրեսէ դպրոցներին, բանալ դպրոցներ և կազմակերպել ժողովրդի համար դասախօսութիւններ, բանալ ժողովրդական ընթերցարաններ, հրատարակել դասագրքեր և այլն։

◆ Վրիպակ.—№ 158-ի «Բանասիրական» բաժնում սպրդել է մի սխալ. 6-րդ սիւնեակի վերջին տողի վրա շարված է «ասխական հերոսուհի», պէտք է լինէր՝ «ասխական հրոսների»։

ՄԱՄՈՒԼ

Ատելութեան ամենագռեհիկ նմուշներն է ցուցադրել «Բագուի Ձայնը» իր № 108-ի մէջ տպված «Դատ քո ձեռքից» յօդուածում։ Ցարգելով հրապարակական խօսքը, միշտ գերադասութիւն տալով գաղափարական մաքուր ու լուրջ հասարակական բանակռիւներին, մենք պատրաստ էինք անուշադրութեամբ անցնել այդ պրօվօկատօրական բնոյթ կրող ժահրոտ յարձակումների մօտից, խնայելով այն ընթերցողների զգացմունքները, որոնց համար շիտակութիւնն ու գաղափարականութիւնը վեր են ամեն տեսակ անձնական կամ խմբական կոյր շահախնդրութիւնից։

Դժբաղդաբար դա, երևի, այնքան գայթակղեցուցիչ է եղել «Հօրիզոն» թերթի համար, որ նա հաճոյք է զգացել արտատպել այդ անհեթեթ բանսարկութիւնները։

Հակառակ մեր ջերմ ցանկութեան մենք կասենք մի քանի խօսք այդ առիթով։

«Բագուի Ձայնի» յօդուածագիրը սովորութեան անող պարոններիցն է. այն խեղկատակներից, որոնց նմուշները շատ տեսանք վերջին տարիները։ Նա բոլոր ժամանակ աշխատում է խբոյրների մեղքերը ուրիշների վրա գցել։ Օրինակ՝ համերաշխութեան գաղափարը, որի մասին «Մշակը» այնքան հոգատար կերպով աշխատում է և որի կայանալուն այնքան վնասել են անբոյս ռազմիկները, այժմ հռչակվում է իբրև մի առարկայ՝ դէպի որը իբր թէ թշնամաբար է վերաբերվում «Մշակը»։

Ոչ, պարոններ, դա անամօթ խաբեբայութիւն է։ Մենք ամեն ջանք գործ ենք դնում Թիւրքահայաստանի բոլոր կէտերում համերաշխութիւն հաստատել գործող կուսակցական խմբերի մէջ և շատ տեղ խանգարողները հանդիսանում են ձերոնք։

Մենք պնդել ենք և պնդում ենք, որ ինքնապաշտպանութեան գործի կազմակերպութեան մէջ պէտք է լինեն բոլոր կուսակցութիւնների ներկայացուցիչները։ Եւ անհամաձայնութեան փորձեր տեսնում ենք միայն ձեր կուսակիցներից։

Ձեր փքուն ֆրազները, կեղծ երեմիականները դատապարտութիւններ են ձեզ համար պատմութեան առաջ։

Դուք այժմ, երբև բարեմասնութիւններ ձեր կուսակիցների, թւում էք և մի առ մի համարում այն վեհ սկզբունքները և գործերը, որոնք «Մշակին» են պատկանում և ոչ թէ ձեզ։ Դուք մղձաւանջի տարիներում ծաղրում և ոտի տակ էիք տալիս այն, ինչ որ այսօր յիշատակում էք իբրև սրբութիւն, իբրև վեհութիւն։ Դուք դեռ երէկ նրանց բացասում էիք, անպատկառներ։ «Դատ քո ձեռքից» ասող պարոնը, ըստ երևոյթին, հասցէն սխալ է վերցրել...

Ի՞նչ կը կամենայիք, պարոններ. որ մենք զոլքե՞ր միայն շռայլէինք ձեզ, գոցէինք մեր աչքերը և պապանձեցնէինք մեր լեզուն, եթէ ձեր հասարակական գործունէութիւնը, մեծամասութեամբ տարված, ոտնահարում է այն բոլորը, ինչ որ հաճելի չէ ձեզ, թէկուզ նա լինի արդարացի, ժողովրդի համար օգտակար։

Մեզ համար ամենևին էլ հաճոյք չէ խօսել այնպիսի անհատների ու խմբակների մասին, որոնց համար ճշմարիտ խօսքը պէտք է պապանձված լինի խմբական շահերի, «մեծութիւնների» հմայքի ու վարագուրված գաղափարականութեան առաջ։

«Թիւրքահայաստանի երկունքի» առաջ ամենից աւելի հէնց «Մշակն» է, որ չէ կարող անտարբեր մնալ ու պիտի բարձրացնի իր անկաշառ ու անկեղծ ձայնը։

Իսկ դուք կռիւներ և երկպառակութիւններ էք ցանկանում. դուք պատրաստ էք ամեն բան, ամեն սրբութիւն զոհել ձեր կուսակցական նեղ ձգտումների և հաշիւների համար։ Մենք ենք համերաշխութիւն պահանջողները. մենք ենք նրա համար ամփոփեր

շարունակ գործողները։ Եւ դուք էք եղել խանգարողները։

Իր 40-ամեայ չարքաշ կեանքով «Մշակը» այսօր էլ մնում է հայ ժողովրդի շահերի հաւատարիմ պաշտպանը։

Դուք ուզում էք տպաւորութիւն գործել անձնազոհների, ժողովրդի համար գործողների անուններով. բայց սխալվում էք. դուք ամենևին նրանց դասով չէք զբաղված, և այժմ սրբութիւններ էք կոխոտում ձեր նպատակների համար։ «Հանեցէք ոտքերնիդ և ապա մօտեցէք» այն «գերագոյն ցանկութեան» առաջ, որի արտայայտողն է եղել «Մշակը» 40 տարի շարունակ։

Խոնարհեցէք «խաղաղ-կուլտուրական առաջխաղացութեան» սիմվոլի առաջ, որի անունից դուք այսօր յետին թւով ուզում էք խօսել, բայց որի քարոզողն է և հարմնացնողը 40-ամեայ «Մշակը»։

Խոնարհեցէք և պատկառեցէք

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Էնվէր-բէյը ասել է ժուրնալիստներին, որ թիւրքական զօրքը կը մնայ Ադրիանուպօլսում, բայց չի վերադարձնի նրան Բօլգարիային։

— Իտալական «Corriere della Sera» լրագրին հեռագրում են Բուխարէստից այն յաւզմունքի մասին, որ առաջ է բերել կուցօվլախների և հայերի վրայ յոյների կողմից գործ դրված բռնութիւնները. վերջիններս նոյն հետ հաւասարեցրել են նրանց գիւղերը այն պատճառով, որ հրաժարվել են ճանա-

[illegible]

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

Ջիբրակալեալը իր անձրոջմէն 3 միլիոն ֆրանկ առած է խմելու համար։ Ցեառյ, Էդիրնէ գացած է իր երկրորդ ամուսնութիւնը վաւերացնելու նպատակով։ Ասոնք Տիգրանին խոստովանութիւններն են»։

— Նախագահներ եւ միապետներ.—Հիւսիսային-Ամերիկայի մեծ հանրապետութիւնը կազմող չորս երկոտասնեակ նահանգները նոր նախագահ մը ընտրեցին։ Սոյն ընտրութենէն ամիս մը վերջն ալ Ֆրանսիայի առաջին քաղաքացին ընտրուեցաւ։

Նոր ընտրեալը Եւրոպայի մէջ երկու պաշտօնակից միայն ունի, որոնք են Զուիցերիոյ և Պորթուգալի նախագահները։

Իսկ Ասիոյ մէջ տարիէ մը ի վեր հանրապետութեան գեղին մորթով նախագահ մը կայ, որ Եուանշիկայն է։ Նոյնպէս Ափրիկէ ալ մօտաւորապէս դարէ մը ի վեր Լիբէրիայի փոքրիկ հանրապետութիւնը ունի, որուն նախագահը սահմանադրականօրէն պարտի սեւամորթ ըլլալ։

Հանրապետութիւններու ճշմարիտ երկիրը, առանց հակառութեան, նոր աշխարհն է, որ 19 հանրապետութիւններ ունի, որոնց նախագահները նոյնչափ—նոյնիսկ աւելի, գոնէ Կեդրոնական Ամերիկայի համար—հարուստ երանգապնակ մը կը ներկայացնեն։

Այս 24 հանրապետական նահանգներուն հանդէպ քանի միապետ կայ արդեօք։ Ծըշ-

[illegible]

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐԻ (обои) ՅԱՏՈՒԿ ԽԱՆՈՒԹ
ՄԿՐՏԻՉ ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՏԷՐ-ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑԻ
ՆՈՐ ԲԱՑՎԱԾ Պուշկինսկայա փող. վրա ԹԱՄԱՄ ՇԷՎԻ քարվանսարայում,
Ուր ստացված են նոր ապրանքներ Ռուսական, Լեհական եւ Ֆինլանդական յայտնի Ֆաբրիկաներից։
Մեծաքանակ և հատավաճառ, սկսած 8 կ-ից և թանգ. ¼ արշ. լրիւ չափի։ Պաստերները կատարվում են չուտափոյթ և ճշգրիտ։
582. 1—1

Շուշու Հայոց եկ.-ծխ. Մարիամեան Օրիորդաց Դպրոցի
առաջիկայ 1913/4 ուսում.տարվայ համար հարկաւոր են
ՈՒՍՈՒՑԻՉ-ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐ
հետևեալ առարկաների համար.
Հայոց լեզուի, ռուսաց լեզուի, հայոց և ընդհանուր պատմութիւնների, թւաբանութեան և ձեռագործի։
Ուսուցչուհիներից մէկին կը տրվի նաև վերակացութեան պաշտօն առանձին վարձատրութեամբ։
Խնդիրներն ուղարկել մինչև օգոստոս 10-ը հետևեալ հասցէով՝ Шуша, Попечительству Кар. Арм. Дух. Семинаріи.
580. 1—1

Զգուշացէք կեղծիքներից!
ՊՐՈՎԻԶՕՐ
Г. Ф. Юргенсъ-ի
Բօրնօ-Տիմօլեան Սապօն
Քրտինքի, պզուկների, պէպէնների, ուզրիների, պզուկների և գեղին խալերի դէմ։
ՏՈՒԱԼԷՏԱՅԻՆ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ՍԱՊՕՆ ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ։
Վաճառվում է ամենուրեք։
1 կտորը 50 կոպէկ, ½ կտորը 30 կոպէկ։
(կ.) (М. 5/331) 24—12
Ոսկէ մէդալ Լոնդոն 1893 թ.
Գլխաւոր պահեստ՝ Москва, Г. Ф. Юргенсъ.

ЛАНУЗОЛЬ
МАРКА УТВЕРЖД. ГЕДЕКЕ и К⁰. ПРАВИТ. № 4530.
ПРОСИМЪ ОТВЕРГАТЬ ПОДДѢЛКИ И ВСЯКІЯ ПОДРАЖАНІЯ И ТРЕБОВАТЬ ТОЛЬКО НАСТОЯЩІЯ СЪ ОХРАН. КЛЕЙМОМЪ СЪ ТАМОЖ. ПЛОМБОЙ РУССКАГО ПРАВИТЕЛЬСТВА.
СВѢЧИ
АНУЗОЛЬ
ГЕДЕКЕ и К⁰.
РЕКОМ. ДЛЯ БЫСТРАГО, УДОБНАГО И БЕЗБОЛѢЗНЕННАГО ИЗЛѢЧЕНІЯ
ГЕМОРРОЯ.
Это испытанное, благотворно-дѣйствующее средство признано врачами за лучшее. Цѣна 1 р. 75 к.
Продажа въ аптекахъ и лучш. аптекар. магазин.
ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ВЪ РОССІИ ПРОВ. Э. ЮРГЕНСЪ.
Волхонка, МОСКВА.
12—7

Տրիամանուղի հայոց ծխ. երկդասեան դպրոցի
ըստ ծրագրի աւանդվող բոլոր առարկաների համար հարկաւոր են փորձված
Ուսուցիչ եւ Ուսուցչուհի։
Ցանկալի է՝ որ լինեն ամուսիններ, կամ քոյր ու եղբայր։ Ռոճիկները երկուսին 800 րուբլի, բնակարան, վառելիք և լուսաւորութիւն։ Ուսուցիչը պէտք է լինի թեմականաւարտ։ Դիմել՝ Нахичевань (Эрив. г.), Шихмахмудъ, Попечительству армянскаго училища.
579. 3—2

ՍՈՒԽՈՒՄ
ԲԺԻՇԿ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄԷՕՆԵԱՆ
ՖՐԱՆԳՈՒԼԵԱՆՑ
Ընդունում է ներքին և կանանց հիւանդութիւն ունեցողներին։
Առ. ժ. 9—12 և երեկ. ժ. 6—8-ը։
Պօլիցէյսկայա փող. (Ադմիրալտէյսկայա), տուն Դերդէնեանցի, տ. Խաչանօվայի պանսիօնում։
(օ. մ.) 575. 4—2

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶԻ
հայոց ծխ.-դպ. համար հարկաւոր է մի
ՈՒՍՈՒՑԻՉ-ԽՄԲԱԳԵՏ
հետևեալ պայմաններով՝
6 դաս երգ., 5 դաս թւաբանութիւն (I բաժ.), եկեղեց. քառաձայն խմբի խմբապետութիւն, շաբաթական 3 օր վերակացութիւն (մի ուրիշի հետ)։
Ռոճիկ տարեկան 600 րուբլի։
Դիմել Հոգաբարձութեան, խնդիրների հետ ներկայացնելով վկայականները կամ վաւեր. պատճէնները։
583. 2—1

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ
Սատանը այրվում է
գիրքը։ Դրամա 5 գործ.։
Գինը հատը տակ 50 կ., փոստով վճարվ. Դիմել՝ Тифлисъ, Приказная ул. № 12. Баграту Айвазянцу.
(ե.կ.) 573. 3—3

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
L. SOLUSOՅԻ հետևեալ երկերը.
1) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, Թարգմ. Սուրխաթեանի . . . . . . 30 կ.
2) ԿՈՆՑՈՒՅՐՈՍ (Չինական իմաստունը), խմբագրութեամբ Լ. Ն. Տօլստոյի, կազմեց Ս. Բուլանժէ, Թարգմ. Սուրխաթեանի . . . . 7 կ.
3) ԱՍԱՑՈՒԱԾՆԵՐ ՄԱՀՕՄԵԴԻ, ընտրված Լ. Տօլստոյից, Թարգ. Լ. Դանիէլեանի . . . . . 5 կ.
4) ՔՈՅՐԵՐԸ, Թարգ. Դանիէլեանի . 5 կ.
5) ԻՆՉՈՎ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . . 10 կ.
Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օրինակը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 10% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղչ չի լինի։
Հասցէն՝ Ред. газ. «Мшакъ», Тифлисъ.
(3) 10—5

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДѢ „ОДОБРИНЪ"
Только МИХАИЛА ЛЕБЕДЕВА
Съ надписью „Этикетъ утвержденъ правит.".

Главный складъ: Кавказское Т-во Торговли Аптекар. Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ
(կ.) 177. 0—18

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱԽԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
(Գոյութիւն ունի 1895 թ.)
Հեղինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի և զանազան մասնագիտական ձեռնարկների։
Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով։
Դասընթացքներում անցնում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նամակագրութեան և նամակագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ իւրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. նամակագրութիւն, մաքսային և առևտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն։
Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտոնի վրա գրել։
Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։
Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտւութեամբ։
Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1913 թ.։ Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44
(կ. հ. ե) 576. 0—1

ՄԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ „ՀԻՊՆՕՏԻԶՄ" ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑՉԻ։
Լոյս տեսաւ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԷՔԷՐՋԵԱՆԻ
«ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄՏՔԻ ՔԱՋԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ» գիրքը։
Այս ձեռնարկով ամեն ոք կարող է սովորել հիպնօտիզմ, նրա պատմութիւնը և օրէնքը։ Հիպնօտիզմի փորձառական չկօլաները թէօրիաները և զանազանութիւնները։ Մարդկային մտքի երկուորեակ բնոյթը կամ գիտակցական և ենթագիտակցական մտքի ֆունկցիաները։ Ներշնչման եւ ինքնաներշնչման օրէնքները։ Իլլիզիա կամ հալլիւսինացիա։ Կատալեպսի։ Յետ-հիպնօզական ներշնչումն։ Հիպնօզական սէանսներ և ինչպէս տալ։ Խորհրդի փոխանցումն կամ տելեպաթի Մտաւոր պայծառատեսութիւն՝ արթուն կամ քնած դրութեան մէջ։ Ինչպէս կառավարել երեխաներին ներշնչումով։
ՄԵՐ ՄՏԱՒՈՐ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ԳՈՐԾԱԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԵՐԸ.—«Ես եմ»-ը մարդու մէջ կառավարելու ոյժը։ Անհատականութեան կարևորութիւնը։ Դրական մտաւոր գործունէութիւն։ Ինչպէս գործածել միտքը։ Ենթագիտակցութիւն։ Ցարատև փափաքի ոյժը։ Կենտրօնացման ոյժը։ Կամքի ոյժը։ Ենթագիտակցական հնարաւորութիւնները։ Ներշնչման ոյժը։ Ինչպէս վարժեցնել ենթագիտակցութիւնը։ Ինչպէս գործածել ամբողջ միտքը։ Հաւատի ոյժը։ Ինչպէս կառուցանել մի զօրաւոր կամք։ Ինչպէս ձեռք բերել աջողութիւն կեանքում և այլն։
Գրքի արժէքի և ուրիշ բացատրութիւնների համար դիմել նամակով հետևեալ հասցէով.—Ռուսաստանից. Арутюнъ Шекерджянъ, 22 Гановская, Тифлисъ. Արտասահմանից. Haroutun Shekergian, 22 Ganovskaya, Tiflis, Caucasus, Russia.
(կ.) 385. 25—9

Առևտրի և Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տէլէֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական գրապարմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն անցվում են բէլ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մաքսակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտոն և ուր. և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Պարապմունքները կատարվում են և դաս-դաս։ Ունկնդիրների թիւ շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 284 ունկնդիր, որոնցից 53 հոգի իգական սեռից)։
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ
(ե. հ. կ.) 556. 0—6

Լոյս տեսաւ
ՊԱՏԱՆԻ ալմանախի III գրքոյկը։ Գինը 20 կ., ճանապարհածախքով 25 կոպ.։
Շարունակվում է 1913 թ. բաժանորդագրութիւնը—Թիֆլիսում 1 ր., դուրսը 1 ր. 25 կ. Արտասահման 5 ֆր.։
Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Ходживанкская 5. М Эприкянъ, կամ Tiflis (Caucase) rue Khodjivank. № 5. M. Eprikiantz
584. 1—1

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ։
Պ.-ԲՈՒՐԳԻ ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
ՏԵԽՆԻԿՈՒՄ (գոյութեան 4-րդ տարին)
ՊՐՈՖԵՍՕՐՆԵՐԻ ԵՒ ԴԱՍԱՏՈՒՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Հիմնարկ. Տեխնոլօգ. ճեմ. պրօֆէսօրներ Գ. Ֆ. Դէպպոմի, Մ. Գ. Եւանգուլօվի և Ի. Մ. Խօմզօրովի, Ռիգայի ուսումն. շրջ. նախկ. հոգաբ. Գ. Մ. Լևշինի և ինժ.-տեխն. Ն. Գ. Պորակօվի նախաձեռնութեամբ։ Մեխանայագիտական, էլեկտրօ-տեխնիկական, Ճարտարապետական և առևտրատնտեսական բաժանմ.։ Ռուսակ. Կայսերական Տեխն. Ընկ. կողմից։ Դասընթացքները արժանացել են արծաթէ մեծ մէդալի դպրոցական ընտիր պլատոյքների և կարգադրութեան սարք ու կարգի համար։ Ունկնդիրներին կարելիութիւն է տրվում աշխատել Բարձր. Դպրոցների արհեստանոցներում։ Ընդունվում են անձեր երկու սեռից։ Ծրագիրն ուղարկ. է 5 հատ 2 կոպէկանոց մարկա ստացվելուն պէս։ Նոյն տեղը կարելի է տեղեկութիւններ ստանալ էլեկտրօմօնտէրների Կուրսերին վերաբերեալ։ СПБ. Разъѣзжая ул., № 40.
(կ.) (П. 87076) 4—4

ՇԱՐԺԻՉՆԵՐ ԻՍԿԱԿԱՆԸ „ԱԻԱՆՍ"
ՀՕՐԻԶՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՂՂԱՀԱՅԵԱՑ և ՆԱՒԱՅԻՆ
(Մօտակաս եւ սարժական)
1912 թիւ պատէնտային նոր մօդէլը մինչև 300 ուժի։
Ուժի մէկ միութեան համար մէկ ժամում ծախսվում է ⅝ ֆ. նաւթ։
Ջրաղացների սարք ու կարգ։
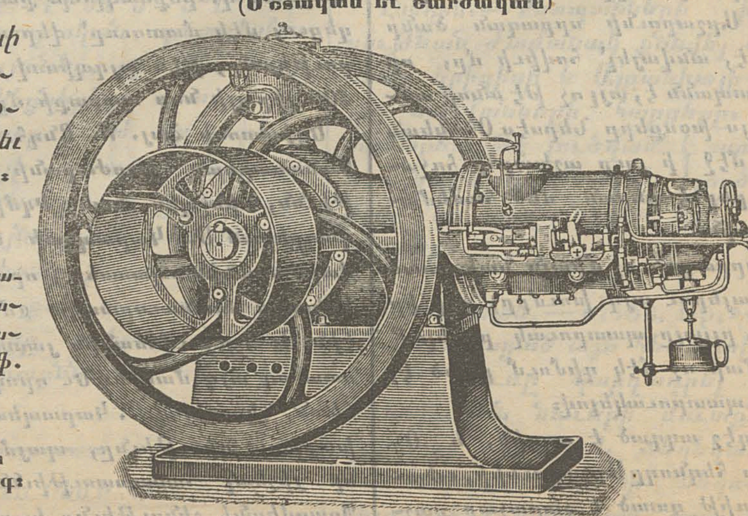
Արժանացել է 60 մէդալի եւ ամենաբարձր պարգևների։
Ռուսիայում գործածութեան մէջ են 4200 «ԱԻԱՆՍ»։
Նաւասների և էլեկտրական կայարանների ՍԱՐՔ ու ԿԱՐԳ։
ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻՑ։
ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ Է. Ա. ԷԴԵՆԲԵՐԳԻ ԲԱԳՎՈՒՄ։
կ. 522. 0—5

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный